Grŵp Trawsbleidiol ar Glefydau Seliag a Dermatitis Herpetiformis
Cross-party Group on Coeliac Disease and Dermatitis Herpetiformis

Dyddiad ac amser: Nos Fawrth 11 Mehefin 2019, 18.00-19.30

Lleoliad: Ystafell Gynadledda C a D, Tŷ Hywel.

Dr Dai Lloyd AC - Cadeirydd (DL), Tristan Humphreys - Ysgrifennydd/Coeliac UK (TH)
Yn bresennol: Marcia Spooner, Claire Constantinou, Ian Severn, Dr Jill Swift.

Rhif	Eitem
1	**Ymddiheuriadau am absenoldeb** Graham Philips, Rhun ap Iorwerth AC, Dr Geraint Preest, Henry Wilkins, Sian Evans.
2	**Cofnodion y cyfarfod diwethaf** a. Diwygio'r cofnodion a'u cymeradwyo Cymeradwywyd y cofnodion heb eu diwygio. b. Materion yn codi Cafodd y materion a godwyd eu cynnwys yn yr agenda ar gyfer y cyfarfod hwn.
3	**Cynllun peilot presgripsiynau Hywel Dda** a. Y wybodaeth ddiweddaraf, ar lafar • Bydd Hywel Dda yn parhau i ddarparu cardiau cymhorthdal i'r rhai sy'n rhan o'r cynllun peilot. • Maent yn ymgysylltu â'r Cyngor Iechyd Cymuned (CIC) lleol i weithio ar y cyd ar y posibilrwydd o'i gyflwyno'n ehangach ar draws y bwrdd iechyd eleni. • Sefydlwyd grŵp llywio ac mae'n datblygu cynllun gweithredu, er bod yr amserlenni i'w cadarnhau. • Bydd cynrychiolwyr o dîm cymorth deietegol Hywel Dda yn cyfarfod â Juvela a Coeliac UK ar 21 Mehefin yng Nghaerdydd. b. Cwestiynau a thrafodaeth Mae TH yn dal i aros am yr adroddiad llawn yn dilyn y gwaith o werthuso'r cynllun peilot, er ei fod yn gobeithio y bydd ar gael yn ystod yr wythnosau nesaf. Mae rhai pryderon yn parhau, yn enwedig o ran lefel y cymhorthdal a'r ffaith bod pobl yn awr yn cael eu cynnwys yn y cynllun yn awtomatig oni bai eu bod yn nodi fel arall. Bydd y pryderon hyn yn cael eu codi yn y cyfarfod ar y 21ain a bydd trafodaeth bellach yn cael ei hychwanegu at yr agenda yng nghyfarfod nesaf y Grŵp. CAM I'W GYMRYD: TH i ysgrifennu at y Prif Fferyllydd, Andrew Evans CAM I'W GYMRYD : TH i gwrdd â Juvela a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda.

4	**Cynorthwyo dysgwyr ag anghenion gofal iechyd** a. Y wybodaeth ddiweddaraf, ar lafar (TH) Ar ôl cyhoeddi'r Cod drafft, sef 'Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018', mae pwyslais y Gynghrair Gofal mewn Ysgolion (CISA) wedi symud eto i'r canllawiau ar 'Gefnogi Dysgwyr ag Anghenion Gofal Iechyd (2017)' (SLHCN). Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu diweddaru'r canllawiau hyn yng ngoleuni'r broses o ailwampio'r system Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)/Anghenion Addysgol Arbennig (AAA), er nad yw'r newidiadau hyn yn debygol o fod yn arwyddocaol, ac nid oes cynlluniau i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus. At hyn, ymddengys nad oes llawer o barodrwydd neu ddiddordeb i ymgysylltu â CISA ynghylch unrhyw faterion o bwys yn y canllawiau. Fodd bynnag, efallai y bydd cyfle arall i ymgysylltu ag awdurdodau lleol yn ogystal. Mae dadansoddiad o bolisïau awdurdodau lleol yn dangos nad oes gan lawer ohonynt bolisïau ar hyn o bryd ac, os oes ganddynt bolisi, gall fod yn anodd dod o hyd iddynt ac maent wedi'u trawsosod i raddau helaeth o ganllawiau SLHCN. Nid ydynt yn tueddu i gael eu diweddaru'n rheolaidd. O gofio hyn, mae CISA yn bwriadu ymgysylltu â thimau Addysg Awdurdodau Lleol gan obeithio cael cyfle i ddylanwadu ar bolisïau awdurdodau lleol a'u gwella, yn ogystal ag ymgysylltu ymhellach yn genedlaethol. b. Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru – gweithgor ar arlwyo ar gyfer gofynion deietegol arbennig Dros y 12 mis diwethaf, mae CLlLC wedi bod yn cynnal gweithgorau rhanbarthol rheolaidd gydag arlwywyr ac addysgwyr awdurdodau lleol, sefydliadau trydydd sector a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol i ystyried datblygu canllawiau arfer gorau ar arlwyo ar gyfer gofynion deietegol arbennig mewn ysgolion. • Mae canllawiau ac adnoddau yn cael eu cwblhau gan gynnwys rolau a chyfrifoldebau ysgolion, ALl ac arlwywyr. • Mae adroddiad interim yn cael ei gwblhau gan ddod â'r hyn a ddysgwyd o'r holl sesiynau ynghyd. • Bydd y gwahaniaeth rhwng yr ysgolion uwchradd a chynradd yn dyngedfennol, yn enwedig i blant â chlefyd seliag, a bydd angen i'r canllawiau ystyried hyn. Mae'r rhan fwyaf o broblemau yn tueddu i godi yn yr ysgolion uwchradd, yn rhannol oherwydd bod yr amgylchedd amser bwyd yn fwy anhrefnus ac mae'n anodd gorfodi pobl ifanc i gymryd mwy o gyfrifoldeb dros reoli eu deiet yn wyneb pwysau cymdeithasol a phrinder amser. • Mae arlwywyr ALl wedi dangos eu bod yn fodlon gwneud mwy, ond nid yw hyn bob amser yn cyrraedd y rheng flaen, yn enwedig mewn ysgolion uwchradd. • Mae'r galw cynyddol a'r amrywiaeth yng ngofynion deietegol y disgyblion yn her i arlwywyr sy'n gorfod ysgwyddo'r gost (e.e. mae

	rhai ysgolion wedi gorfod buddsoddi mewn blendiwr gwerth tua £1000 er mwyn darparu ar gyfer y rhai y mae angen addasu ansawdd eu bwydydd). • Bydd deietegydd arbennig cenedlaethol yn cael ei recriwtio i barhau i gefnogi gwaith CLlLC ar ddeietau arbennig, i gynorthwyo arlwywyr drwy roi adnoddau iddynt ac i gydlynu'r gweithgorau. • Mae problemau'n parhau o ran ymgysylltu ag ysgolion a, drwy hynny, â thimau addysg ALlau. E.e. yn llawer rhy aml, nid yw'r cyfrifoldeb am 'y diwrnod ysgol cyfan' yn cael ei gydnabod. Dylai gwaith SLHCN fynd i'r afael â hyn. c Trafodaeth Holodd Jill Swift ynghylch y cyngor gorau i'w roi i rieni a gofalwyr sydd am drefnu cymorth yn yr ysgol. Awgrymodd TH y dylai edrych ar y pecynnau i ysgolion gan Coeliac UK a dywedodd fod gan bob plentyn â chlefyd seliag hawl i gael Cynllun Iechyd Unigol, cynllun sy'n nodi sut y bydd yr ysgol yn cynorthwyo'r plentyn i gymryd rhan yng ngweithgareddau'r ysgol. Dylai hyn gynnwys trefnu i'r rhiant/gofalwr gwrdd â'r pennaeth a holl bersonél perthnasol yr ysgol, gan gynnwys cynrychiolydd o'r tîm arlwyo.
5	**Darparu bwyd heb glwten mewn ysbytai** a. Y cefndir (TH) Ers mis Ebrill 2013, mae ' Safonau Maeth ac Arlwyo Cymru Gyfan ar gyfer Bwyd a Diod i Gleifion Preswyl mewn Ysbytai' 2011 yn orfodol mewn ysbytai. Mae'r safonau'n ei gwneud yn ofynnol i bob ysbyty a Bwrdd Iechyd Lleol (BILl) sicrhau bod pryd priodol yn cael ei ddarparu i gleifion sydd ar ddeiet therapiwtig. Cyflwynodd Rachel Flint ddeiseb gyda 40 o lofnodion yn ymwneud â safonau arlwyo mewn ysbytai, ac arlwyo ar gyfer deiet therapiwtig yn benodol, i Bwyllgor Deisebau Cynulliad Cymru. Cafwyd ymateb gan fyrddau iechyd lleol, y Gweinidog Iechyd a Gofal Cymdeithasol ar y pryd, yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus. Ym mis Mai 2015, ysgrifennodd y Grŵp Trawsbleidiol at bob BILl mewn perthynas â chydymffurfio â'r rheoliadau hyn ac yn gofyn yn benodol; • A yw anghenion deietegol therapiwtig, gan gynnwys yr angen i gael bwyd heb glwten, yn cael eu hasesu pan fydd cleifion yn cyrraedd yr ysbyty? • A yw prydau heb glwten ar gael i gleifion â chlefyd seliag ym mhob ysbyty yn eich bwrdd iechyd? • Pa reolaethau sydd ar waith i sicrhau bod bwyd heb glwten yn cael ei baratoi'n ddiogel yn amgylchedd yr ysbyty?

	Roedd yr ymatebion yn gadarnhaol/yn galonogol ar y cyfan, ond mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu nad dyma'r darlun ar lawr gwlad. Mae TH wedi clywed yn bersonol am 4 achos gwahanol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (Ysbyty Prifysgol Bae Abertawe, Ysbyty Athrofaol Cymru) lle na chafodd cleifion asesiad deietegol priodol ac na chawsant bryd o fwyd heb glwten. Mae TH wedi siarad â chyswllt yng Nghyngor Iechyd Cymunedol Caerdydd a'r Fro ac wedi cael manylion arweinydd yn y bwrdd iechyd. Gofynnodd TH i'r grŵp sut y byddai modd cael gwell syniad o'r hyn sy'n digwydd mewn gwirionedd ar lawr gwlad. b. Trafodaeth Nododd Claire Constantinou (CC) fod llawer ar gael ar bapur ac, yn ddamcaniaethol, ni ddylai cleifion gael unrhyw drafferthion. Fodd bynnag, mewn gwirionedd, nid yw'r broses o sicrhau bod pobl yn cyrraedd yr ysbyty, o drosglwyddo gwybodaeth ac o sicrhau eu bod yn cael y pryd cywir bob amser yn mynd rhagddo'n ddidrafferth. Yn aml, nid yw cleifion yn awyddus i gwyno, ac er y dylai arlwywyr allu ymdopi ac er bod bwydlenni ar gael, mae diffyg hyder a hyfforddiant ar y rheng flaen yn aml. Roedd y grwpiau'n cydnabod bod peth amser wedi mynd heibio ers yr ohebiaeth ddiwethaf â'r byrddau a chytunodd y grwpiau iechyd ei bod yn werth holi am hyn ymhellach. Nododd CC adolygiad posibl o 'Fframwaith Bwydlenni Cymru Gyfan' i ystyried a yw'r safonau presennol yn dal yn briodol. Gallai hyn fod yn gyfle i ymgysylltu. Mae angen i'r pwyslais symud tuag at ystyried llwybr neu daith y claf er mwyn cael dealltwriaeth well o'r newidiadau y mae angen eu rhoi ar waith. Ychwanegodd Dr Jill Swift (JS) fod y broblem, o'r adborth a gafodd gan gleifion, i'w phriodoli'n bennaf i'r cleifion hynny sy'n cyrraedd yr ysbyty'n annisgwyl a, chan hynny, roedd llai o amser i drafod gofynion deietegol. Cafwyd trafodaeth bellach ar y modd y gellid cael darlun cliriach o'r hyn sy'n digwydd i gleifion mewn gwirionedd. Un her yw amharodrwydd cleifion i gwyno ar ôl profiad gwael. Mae'n ddealladwy fod gan lawer ohonynt bethau pwysicach i boeni amdanynt wrth iddynt wella ar ôl salwch ac nid ydynt yn dymuno creu helynt. Awgrymodd TH fod rhywfaint o waith yn mynd rhagddo i annog aelodau o Coeliac UK i roi adborth i ysbytai a byrddau iechyd os ydynt wedi cael profiad gwael. At hyn, awgrymwyd bod darn o waith ar y gweill i gydweithio â'r Cynghorau Iechyd Cymuned i archwilio profiadau cleifion sy'n gorfod dilyn deiet arbennig. Soniodd TH eto am y posibilrwydd o gynnwys aelodau o CISA yn y gwaith hwn. Cadarnhaodd CC fod hyfforddi staff arlwyo a staff nyrsio yn her. CAM I'W GYMRYD : TH i siarad ag Arweinydd Polisi Bwyd a Rheolwr Ymchwil Coeliac UK CAM I'W GYMRYD : TH i godi'r mater gyda CISA. CAM I'W GYMRYD : TH i ychwanegu hyn at agenda'r cyfarfod nesaf.
6	**Gwasanaethau endosgopi**

	a. Y wybodaeth ddiweddaraf am adroddiad y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon ar y gwasanaeth Endosgopi (TH/DL) Cyhoeddwyd adroddiad y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon ar wasanaethau endosgopi ym mis Ebrill. Fe'i sbardunwyd gan adroddiad gan Bowel Cancer UK yn amlygu oedi difrifol yng Nghymru cyn cael diagnosis o ganser y coluddyn. Mae prawf sgrinio newydd (FIT) yn cael ei gyflwyno ac mae'n debygol o gynyddu'r galw am wasanaeth endosgopi, sydd eisoes dan bwysau yng Nghymru. Mae gwasanaethau endosgopi a'r nifer arbennig o isel o unedau sydd wedi'u hachredu gan y Cyd-grŵp Cynghori yng Nghymru, yn rhywbeth yr ystyriodd y Grŵp Trawsbleidiol hwn yn 2016. Ar ôl cyhoeddi adroddiad Grŵp Gorchwyl a Gorffen Endosgopi yn 2014, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i fuddsoddi ymhellach yn y gwasanaeth ac ymrwymodd i gynorthwyo pob uned i sicrhau achrediad gan y Cyd-grŵp Cynghori. Serch hynny, mae amseroedd aros yn dal yn broblem. Mae targed o 8 wythnos wedi'i bennu ar gyfer profion endosgopi diagnostig (caiff ei gyfrifo o'r dyddiad y cafodd y claf ei atgyfeirio nes y caiff y profion diagnostig) ac nid yw'r strategaeth genedlaethol wedi'i chyhoeddi eto. Mae'r galw'n cynyddu bob blwyddyn (8-10%) ac nid yw'r gwasanaeth yn gallu ymdopi â'r galw. Er y bu gostyngiad mawr rhwng mis Ionawr 2018 a mis Mawrth 2018, drwy ddefnyddio adnoddau mewnol yn bennaf, mae'r ffigurau hyn wedi amrywio ers hynny a bu cynnydd arbennig yn ystod y misoedd diwethaf. Yn ôl yr adroddiad, mae Llywodraeth Cymru wedi gweithredu'n 'adweithiol' gan gynnig atebion 'tymor byr' gan ddibynnu ar y broses gostus o ddefnyddio adnoddau mewnol ac allanol. Argymhellodd y pwyllgor fesurau i fynd i'r afael â phroblemau'n ymwneud â chapasiti ac amseroedd aros mewn ffordd fwy cynaliadwy, a galwodd hefyd ar y Llywodraeth i gyflwyno rhaglen genedlaethol. Gellir darllen yr adroddiad llawn a'r argymhellion yma. b. Trafodaeth: Soniodd JS fod Hayley Heard bellach wedi cymryd yr awenau fel Pennaeth Gwasanaethau Endosgopi ac y bydd arian ychwanegol sylweddol ar gael i gynorthwyo unedau i sicrhau achrediad y Cyd-grŵp Cynghori. CAM I'W GYMRYD : Cytunodd y grŵp i ysgrifennu at y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon gan gynnwys sylwadau am y pryderon ynghylch achrediad y Cyd-grŵp Cynghori.
7	**Prif Swyddog Gweithredol newydd Coeliac UK** Mae gan Coeliac UK Brif Swyddog Gweithredol newydd - Hilary Croft. Mae ganddi gefndir ym myd busnes ar ôl gweithio mewn rolau arweiniol yn Capgemini, arweinydd byd-eang ym maes gwasanaethau ymgynghori, technoleg a thrawsnewid digidol, lle bu'n gweithio gydag amrywiaeth o sefydliadau, fel Virgin Atlantic, Sky, Lego a'r Post Brenhinol. Mae'n gyfarwydd â'r sector bwyd a diod yn dilyn ei swyddi blaenorol gyda Marks and Spencer, Coca-Cola, Compass Group a World Duty Free Europe. Yn fwy diweddar, fel Prif Weithredwr Prosiect Felix (elusen sy'n helpu i ddarparu bwyd am ddim i

	bobl sy'n dioddef o newyn a thlodi bwyd drwy elusennau ac ysgolion) datblygodd bartneriaethau pwysig gyda chyflenwyr bwyd a chyrff ailddosbarthu i leihau gwastraff bwyd a thlodi bwyd yn Llundain .
8	**Unrhyw fater arall** a. Gohebiaeth BSNA: Mae BSNA wedi ymateb i lythyr gan y Grŵp Trawsbleidiol ynghylch gohebiaeth flaenorol ac wedi rhoi sylw i sylwadau'r Cadeirydd.
	Dyddiad y cyfarfod nesaf: 6:30pm, 15 Hydref

Camau gweithredu:

Camau i'w cymryd	Aelod
Cysylltu ynghylch: llythyr at y Gweinidog Iechyd	DL & TH
Llythyr at y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon gyda syniadau am wasanaethau endosgopi	DL & TH
Gofyn am gyfarfod gyda'r Prif Fferyllydd, Andrew Evans	TH
Cyfarfod â BIP Hywel Dda a Juvela	TH
Cydgysylltu â Rheolwr Polisi Bwyd ac Arweinydd Ymchwil Coeliac UK ar fwyd ysbyty	TH
Ychwanegu bwyd ysbyty i agenda cyfarfod nesaf y GRhG.	TH
Codi mater bwyd ysbyty gyda CISA.	TH